

l'inventari lèxic i de les propostes etimològiques, el desenvolupament de la semàntica diacrònica, i la comptabilització de la influència dels factors culturals sobre el canvi lexicosemàntic. La darrera ponència del matí, «Toponímia del Maestrat en l'*Onomasticon Cataloniae*», a càrrec de Joan Anton Verge, va repassar les etimologies dels topònims majors del Maestrat i d'alguns altres dels vora sis centenars de topònims que Joan Coromines va recollir entre Rossell i Atzeneta del 12 de maig al 17 de juny de 1961.

La vesprada de dissabte continuà amb les ponències de José Antonio Pascual i de Joan Veny, després del dinar i de la passejada per la Vila i pel Pla de la Font de Rossell. Primer José Antonio Pascual, amb el títol «Corominas y su enseñanza de la diversificación del castellano, a través de su diccionario», destacà de Coromines la descoberta de la influència lèxica del català sobre el castellà al segle xv com a conseqüència de l'admiració de Castella cap a la cultura d'Aragó, influïda clarament per Itàlia, plantejà la necessitat d'avançar en l'estudi filològic a partir de les dades de Coromines però introduint els matisos que permeten les noves investigacions; Pascual acabà la intervenció posant-se del costat d'aquells que parlen de Coromines com el millor lingüista europeu, a qui es va referir emocionat com al *profesor querido*. I, a continuació, Joan Veny va aplegar les dades «Sobre algunes interferències lèxiques en valencià», concretament, *retama* 'Spartium junceum' i *raspa* 'brisa', que procedents del castellà de Múrcia i la Manxa, en un cas, i de l'aragonés tardà, en l'altre, se sobreposen als mots catalans *ginesta* i *brisa*; en conjunt, un recorregut per l'origen de la paraula, per la documentació antiga, per la mapificació de dades sincròniques actuals i pels diferents significats d'un mateix vocable, un mètode que prové de Joan Coromines, de qui destacà els múltiples encerts i només es mostrà dolgut per les paraules ofensives envers altres notables filòlegs. A les sis i mitja de la vesprada, José Enrique Gargallo i Joan Veny, des de la taula de conferències, clogueren el congrés «Joan Coromines i el País Valencià» i convidaren els ponents a acudir a la Casa de Cultura La Planeta de Rossell, on la Coral de Filologia de la Universitat de Barcelona i l'Agrupació Filharmònica Rossellana oferiren un concert de clausura que acabà amb algunes peces interpretades conjuntament i que foren el goig de les més de quatre-centes persones que hi assistiren. Com a constatació, l'actualitat de l'obra de Coromines, que no és finida sinó que és el punt de partida dels estudis i de les reflexions actuals en benefici de la llengua comuna i dels països que la comparteixen.

Josep-Francesc MESEGUER CARBÓ

Presentació a Saragossa de *Els usos lingüístics a la Franja, 2014* (31 de maig de 2017).—

El proppassat 31 de maig de 2017 es va presentar a l'Aula Magna de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Saragossa *Els usos lingüístics a la Franja, 2014* (EULF14), estudi que tracta d'oferir una anàlisi de l'ús actual del català a la Franja i de proporcionar un element comparatiu amb la situació d'altres territoris. Aquesta enquesta, que s'ha desenvolupat gràcies al conveni de col·laboració que se signà el 2015 entre el consorci Campus Iberus (Campus d'Excel·lència Internacional de la Vall de l'Ebre) i la Direcció de Política Lingüística de Catalunya, és la segona edició de la que ja es va dur a terme l'any 2004.

En la confecció d'aquesta investigació han participat la Generalitat de Catalunya —Direcció General de Política Lingüística— i la Universitat de Saragossa —Grup d'Estudis sobre la Societat de Risc del Departament de Sociologia i l'Àrea de Filologia Catalana—; col·laboració que des de gener de 2016 s'estén al Govern d'Aragó (Direcció de Política Lingüística del Departamento d'Educación, Cultura y Deporte).

L'acte es va obrir amb les intervencions de Neus Vila (vicerecutora d'estudiants de la Universitat de Lleida), els directors generals de Política Lingüística, Esther Franquesa (Generalitat de

Catalunya) i José Ignacio López Susín (Govern d'Aragó), Óscar López (director executiu del Campus Iberus) i Gerardo Sanz (vicerector de Política Acadèmica de la Universitat de Saragossa), els quals destacaren la importància d'aquesta cooperació entre ambdós governs i la visibilitat que el Campus Iberus té arreu de la Península gràcies a treballs d'aquestes característiques. Així mateix, tots els components de les institucions esmentades van posar de manifest la rellevància d'anàlisis tan minucioses com la que s'exposava, ja que aquestes dades han d'estar tant al servei dels governs —que tenen l'obligació de vetllar per les llengües, pels seus parlants i pels seus drets—, com dels investigadors o qualsevol persona interessada en la llengua, perquè l'impuls cap a les llengües ho és també cap al propi patrimoni.

A continuació hi van intervenir cinc representants del conjunt d'autors que han confegit l'estudi. Chabier Gimeno, coautor de dos capítols amb Ànchel Reyes i Miguel Montañés, va oferir un resum dels resultats que tenen a veure amb el marc demogràfic de la Franja, un territori propi del medi rural on cada cop esdevé més necessària una política integradora, ja que afavoriria un major coneixement i un ús més generalitzat de l'idioma («El context demogràfic»). Així mateix, va fer referència a l'ensenyament del català en aquests territoris, sobretot entre la població adulta, i a les actituds dels parlants que tendeixen cap a un retrocés en la utilització del català, motivades més per la presència de nous vinguts durant l'última dècada que per un canvi intern de la població autòctona («Les actituds, les representacions lingüístiques, l'aprenentatge de català dels adults i les denominacions de la llengua»).

Tot seguit Anna Torrijos va exposar, d'una banda, com s'havia confegit el qüestionari («Metodologia general») i quin és el coneixement de les llengües en aquests territoris («Els coneixements lingüístics»), ambdós apartats redactats amb Joan Solé. Torrijos assenyala que l'evolució dels coneixements de català a la Franja està lligada especialment a tres factors: l'evolució geogràfica, el progrés del paper de la llengua en el seu sistema escolar i, així mateix, les relacions que s'estableixen amb els territoris veïns.

L'al·locució de Javier Giralt, que comparteix autoria de dos capítols amb Maria Teresa Moret, es va centrar en els resultats de l'enquesta que fan referència a la llengua inicial dels franjencs —la que primer van parlar—, a la d'identificació —la que els enquestats consideren com a seva— i a l'habitual —la que empren més sovint— («Les llengües de la Franja»). El professor de la Universitat de Saragossa va alertar que des de 2004 s'ha produït un notable increment de l'ús del castellà en detriment de català en els usos interpersonals, sobretot entre les noves generacions, així com la major presència d'altres llengües, fet que probablement ha estat conseqüència del canvi d'estructura demogràfica de la població («Les llengües usos interpersonals i en els àmbits del consum i els serveis»).

Natxo Sorolla va mostrar les dades estadístiques que tenen a veure amb la situació de «La llengua a la llar i la transmissió lingüística intergeneracional», i va posar en relleu el progressiu afèbliment de la llengua pròpia en el principal àmbit: la llar.

Finalment, Ramon Sistac va recopilar les principals conclusions d'aquest estudi («Conclusions i orientacions per a la planificació lingüística») i va al·ludir, en primer lloc, al preocupant despoblament del territori, sobretot en els dos extrems de la Franja, la Ribagorça i el Bergantes-Mesquí. Població que, a més, ha sofert un canvi en els darrers anys a causa de la immigració; entre 2004 i 2014 s'ha passat d'un 75 % de població autòctona a un 68 %, fet que cal tenir en compte a l'hora d'avaluar les dades, ja que la davallada del coneixement oral sembla tenir relació directa amb l'augment de població immigrada.

En relació als coneixements lingüístics, la situació de major quantitat de persones que saben parlar el català però que no el saben escriure, no hauria de sobtar en absolut si es té en compte que la llengua té una presència testimonial en el món escolar, ja que es tracta d'una matèria voluntària. Malgrat aquestes dades, la Franja continua estant entre els llocs del domini lingüístic on hi ha un

índex prou alt de persones que saben parlar-lo, tot i que la distància respecte d'altres territoris s'ha escurçat sensiblement en aquests darrers anys.

Per a Sistac, el manteniment de la llengua a la Franja és un fet miraculós si es tenen en compte els entrebancs socials i polítics, i és que, segons el filòleg, la normalització d'un idioma no és una qüestió de cultura, ni tan sols de patrimoni —que també ho és—, sinó que constitueix un fet on cal una implicació social. Les polítiques vers la llengua han de ser transversals i també integradores, per tant les inversions econòmiques són del tot necessàries, així com la capacitat de diàleg constant amb els nouvinguts, ja que la llengua és una qüestió de tots i hauria d'afectar tothom.

La Direcció de Política Lingüística ha publicat el treball dins la col·lecció digital «Biblioteca Tècnica de Política Lingüística», que es pot consultar a: <llengua.gencat.cat/btpl>.

Maria Teresa MORET
Universitat de Saragossa
Javier GIRALT LATORRE
Universitat de Saragossa

Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Balaguer (la Noguera, 9 i 10 de juny de 2017). — Un radiant matí de juny, ensems amb una munió d'inquietes orenelles, semblaven donar la benvinguda a la Secció Filològica a l'arribada a la ciutat de Balaguer, que acollí la tradicional eixida anual de la Secció Filològica, organitzada per aquesta secció de l'IEC i per l'Ajuntament de Balaguer, amb la col·laboració de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida i de l'Obra Social «la Caixa». Els components de l'expedició filològica foren inicialment rebuts pels organitzadors i coordinadors de les jornades, els membres de la secció Josep Vallverdú i Ramon Sistac, mentre les orenelles a vora riu semblaven augurar unes jornades fructíferes, no només en el vessant filològic, sinó també en l'humà. La reunió ordinària de la Secció se celebrà al migdia al CEI Balaguer. A continuació, els acadèmics van ser rebuts i agombolats a l'Ajuntament pel regidor de cultura, Joan Biscarri, i des de l'Ajuntament, tot travessant la magnífica plaça del Mercadal, van ser obsequiats amb una visita guiada pel centre de la vila. Pel que fa a l'activitat acadèmica, i seguint les pautes habituals, va haver-hi dues sessions de treball: la vespertina del divendres 9 i la matutina del dissabte 10, totes dues celebrades a la Sala d'Actes de l'Ajuntament. La del divendres a la tarda, consagrada a «Literatura i aspectes culturals», va començar després de la recepció de l'alcalde a la Secció Filològica i la signatura en el Llibre d'Honor de la Ciutat, acompanyada d'un generós refrigeri ofert per l'Ajuntament, i va constar de les intervencions següents: obertura de les Jornades a càrrec del regidor de Cultura i de la presidenta de la Secció Filològica; «El concepte de Ponent, de Vallverdú a la vegueria que no arriba mai», a càrrec d'Ignasi Aldomà (professor de la Universitat de Lleida); «Trempl i Balaguer, amb el Montsec al mig», a càrrec de Jordi Mir (membre de la Secció Filològica de l'IEC); «La cultura andalusina i el castell de Balaguer», a càrrec de Carme Alòs (directora del Museu de la Noguera); «Llegir Màrius Torres, avui», a càrrec de Margarida Prats (professora de la Universitat de Barcelona); «Teresa Pàmies, exili i talent», a càrrec de Josep Vallverdú (membre de la Secció Filològica de l'IEC); taula rodona sobre «L'aportació de l'occident català a la postmodernitat literària», moderada per Imma Farré (membre de la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida), amb la participació de Rafel Molina, Carles M. Sanuy, Pep Coll i Albert Villaró (escriptors), seguida d'un col·loqui. La sessió de dissabte, precedida per una visita delectosa a l'església de Santa Maria i a la muralla antiga, que va permetre els presents atàllar tant la plana de Balaguer al sud com les muntanyes i la serra del Montsec al nord, va dedicar-se a diversos aspectes de llengua, amb les intervencions següents: «La Gramàtica de la llengua catalana, l'Ortografia catalana i els recursos lingüístics de l'IEC», a